

РАДОВАН П. ЦВЕТКОВСКИ

**С О Н Е Т О
ПРЕТЧУВСТВО**

СОВРЕМЕНОСТ
Скопје, 2006

СТИХОВИ ВО ПОТРАГА ПО МЕТАФИЗИЧКОТО

Уште со самиот наслов авторот Радован П. Цветковски ја најавува доминантната особеност на стиховите од неговава најнова збирка. Сонот и претчувството се категории кои излегуваат од рамките на она што ние го дефинираме како *сѝварносѝ* или *реалносѝ* или *свеѝ на физичкоѝ* и влегуваат во рамките на иреалното, нестварното, односно во оној простор што ние го нарекуваме *свеѝ на меѝафизичкоѝ*. Сите песни во оваа збирка на Цветковски, всушност, претставуваат потрага по неовоземниот свет, потрага по синорот меѓу „овој“ и „оној“ свет, меѓу светот на животот и светот на смртта. Таа потрага по „другиот свет“, како што може да се прочита во стиховите и меѓу стиховите од оваа поетска книга, најчесто е залудна, безрезултатна, но во таа самоизмамна човекова потрага останува нешто што го крепи човека и натаму и до бескрај да ја продолжи потрагата, а тоа е надежта. Лирскиот субјект, значи, е поставен на таа граница меѓу реалното и иреалното и неговата крајна цел не е да го пронајде или да го открие тој непознат свет, ами преку таа потрага да ја зачува надежта дека утре, задутре или во следниот миг можеби ќе ја пронајде портата која ги врзува двата одвоени светови. Овој факт ни дава за право да го елиминираме оној првичен впечаток при читањето на песните дека станува збор за песни-

мистички стихови во кои провејуваат болката, тагата, маката кои нè водат кон безнадежноста. Впрочем, токму тие категории како што се тагата, болката, маката, копнежот и многу други кои се слични на нив го потврдуваат постоењето на надежта дека, сепак, таму некаде во сонот или, пак, во имагинацијата ќе го пронајдеме тој друг свет, тој метафизички простор во кој сме го загубиле најскапоценото, најсаканото и најпосакуваното. Токму затоа како доминантни структурни елементи во оваа поетска книга се јавуваат категориите од метафизички вид како што се сонот, сеќавањето (ментален сетинг), имагинацијата, претчувството (интуицијата) и слично. Темелот за ваквата семантичка композиција на збирката е поставен со онаа стара и вечна тема за љубовта, односно за загубената љубов, загубената убавина, загубената среќа, исчезнатата радост. Отсуството на саканата од овоземниот свет, значи, е почетната точка од која натаму се градат стиховите во збирката „Сонувано претчувство“ на Радован П. Цветковски. Но, интересно е тоа што таа стартна позиција авторот овде ја поставува на границата меѓу отсуството и присуството, односно на меѓата меѓу овој овоземен свет и оној неовоземен свет. Отсуството на љубената овде (во физичкото) истовремено го означува и присуството на љубената онаму (во метафизичкото). Како формални показатели на тој синор меѓу реалното и иреалното се јавуваат симболите од типот *скали, брегови, превалци, кругови* и слично. Преминот

(портата) меѓу двата света е она јадро кое претставува пресек од категориите *оџсусџво* - *џрисусџво*, односно просторот од кој и во кој се раѓа, се случува и живее стихот, односно песната. *Превалецоџ* е најчестата поетска метафора за тоа јадро во кое се согледува симбиозата отсутно - присутно. На пример во насловната песна „Сонето претчувство:

*Јас и џи
Секој на својоџ превалец -
ни одваму
ни оџџаму.*

Но, и во песната „Нагоре и надолу по превалецот“:

*И зафайџ Таа надолу од превалецоџ.
Си џомислив:
Исџа како од секоѓаш џџо си беше.
Не џивнуваше... вјасаше...
Вјасаше заедно со добринаџа.*

*До каде сме
од превалецоџ надолу?!*

Идентична семантичка функција во оваа поетска збирка врши и метафората *скала* - *скали* што ја маркира бинарната опозиција горе - долу. Во песната „Распнат“, на пример:

*Уѓоре
и високо
и бескрајно.*

До неѓо како ѝо скали.

*Удолу
и глабоко и широко.
Темно...*

Бреѓоѝ, исто така, е метафора-симбол за издвоеноста, односно за границата меѓу физичкото и метафизичкото, меѓу отсутноста овде и присутноста таму. Со оваа метафора се сугерира оддалеченоста меѓу двата света. Така е во многу песни, но најтипично е тоа во песната „Јас и сенката“:

*Јас сѝојам на бреѓоѝ
и ѓо очекувам веѝроѝ
да ми оѝвори враѝа
сенкаѝа со ѝрвиѝе свезди
да ја ѝриберам.*

Круѓоѝ како еден од доминантните структурни елементи во најновава поетска збирка на Цветковски врши повеќе функции, односно се јавува како полисемичен стихотворен елемент. Тој ја симболизира затвореноста и оддалеченоста на двата света (реално - иреално), но истовремено тој станува метафора за оној митски цикличен круг на завршување и обновување на животот. И токму во оваа функција на симболот *круѓ* ја гледаме веќе посочената трансформација на песимизмот во оптимизам којашто, пак, од своја страна ја раѓа надежта. Животот е смрт, но и смртта е живот кој продолжува во сеприсутната отсутност на саканата, на изгубената љубов. Песната „Сега и јас не сум тука“ е солидна потврда за тоа:

*Подававме раце
и се оддалечувавме.
Еве сум, кај си ти?
Слушаи, кај си ти? - ја прашиував во соноќ.
А тиаа заминување без збор
како со крениаа рака.*

Полека го зајвораше својот круж

*Одавде останаа сам,
тиа и јас како да кревав рака.
Рацете и на обајцата
ни останала крениа.
И толку, само уште малку,
уште малку ја гледав во соноќ.*

Сега и јас не сум тук.

Насловот на песнава ја имплицира отсутноста на лирскиот субјект, но и отсутноста на љубената по која се копнее. На семантичко ниво, значи, се одвива еден имагинарен процес на приближување на саканата кон лирскиот субјект во еден ментален хронотоп. Тоа е надежта, вербата во неуништливоста на животната сила на љубовта. Парадоксално, но вистинито: вистината, онаа болна вистина тука едноставно е немоќна:

*Чекам јас
и не ѝ верувам на висината.
Тоа тиаа мислаа ме мами.
Прелага некоја како во сон.*

Токму во овие структурни елементи (иревалец, скала, бреж, круж, сон, верба надеж) ја гледаме суштинската порака (семантизмот) на

сета стихотворна конструкција во оваа поетска книга на Радован П. Цветковски, а таа порака вели дека и во песимизмот има оптимизам, и во безнадежноста има надеж, и во прелagата (или самопрелagата) се крие голема вистина. Вистина која вели дека љубовта, онаа вистинската и чиста и невина како детска душа, никогаш не умира. Осудена е таа љубов на вечен живот.

Зрелоста на стихот доаѓа со животното, но и со поетското искуство. Едноставноста на песната е најочигледниот и најсигурниот показател за нејзината зрелост. Радован П. Цветковски со неговата најнова поетска книга покажува дека и по десетте збирки (ова е негова единаесетта стихозбирка) има уште многушто да каже и дека најтешко и најсложено стихотворство е она кое се гради со едноставен стил и се конструира од најобични, секојдневни нешта. „Сонето претчувство“ е поетска збирка која, сосема очекувано, нуди мошне солидни книжевно-творечки резултати. Нејзиниот автор, Радован П. Цветковски, создал една прекрасна поетска апотеоза на бесмртноста на љубовта во и од Човекот.

*октомври, 2005,
Скопје*

Ранко МЛАДЕНОСКИ